

בס"ד
פר' משפטים
גיליון רל"ג
שנה ה'
אדר תשפ"ד

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

גדולה האבירה – אחר סילוקו של מרן הגאון רבי ברוך ויסבקר זצוק"ל ר"י בית מתתיהו

נחלקו בגמי' בברכות [לה:] ר' ישמעאל ורשב"י בהנהגת האדם בעבודתו. ר"י אומר הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דהיינו שיחרוש אדם בשעת חרישה ויזרע בשעת זריעה ויקצור בשעת קצירה. רשב"י אומר תורה מה תהא עליה, אלא יעסוק אדם בתורה והקב"ה יזמן לו את צרכיו.

ומבאר הנפש החיים [ש"א פ"ח] את דברי ר"י וז"ל, 'אבל העניין, כי ודאי שאין דעת ר"י שתהא הרשות נתונה לאדם לפרוש ח"ו אף זמן מועט מעסק התורה ולעסוק בפרנסה, ויהא בטל אותה העת מעסק התורה לגמרי ח"ו, אומנם רמזו ר"י בלשונו הקדוש הנהג בהן מנהג דרך ארץ, רוצה לומר 'עמהן' עם הדברי תורה היינו שגם באותו העת ושעה מועטת שאתה עוסק בפרנסה כדי הצורך וההכרח לחיות נפש עכ"פ ברעיוני מחשבתך תהא מהרהר רק בדברי תורה'.

הנפה"ח מבאר שאפי' כשעוסק במלאכה 'כדי הצורך וההכרח לחיות נפש', דהיינו לפרנסה ההכרחית לאדם ולא לשם כסף ועשירות גרידא, עכ"פ ברעיוני מחשבתו יהא ראשו ומחשבתו וכל הגיגיו רק בדברי תורה. זהו ההיתר שהתיר ר"י, הנהג 'בהן' מנהג דרך ארץ. הדרך לעסוק במלאכה בשביל הפרנסה היא שראשו ומחשבתו ממשיכים בדברי תורה.

ולבאר מנגד לזה את דברי רשב"י נקדים ונביא את דברי הרמב"ם [פ"ג הי"ב משמיטה ויובל] שכתב וז"ל 'ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו, מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים'.

לדעת ר"י כל ישראל יכולים להפסיק שעה מועטת לצרכם ההכרחי לפרנסתם ובלבד שיהא ראשם נמשך בעסק התורה גם בשעה שעובדים לצורך פרנסתם. נראה ששבת לוי צריך להיבדל אפי' מעבודה כזו אע"פ שהיא נצרכת לפרנסתו ואע"פ שראשו עוסק בתורה, 'מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים'.

הרמב"ם ממשיך ואומר [היי"ג] 'ולא שבת לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלקים'. ויש להתבונן שבתחילה כתב הרמב"ם 'נדבה רוחו אותו' משמע שעושה דבר מבחירתו בתורת נדבה.

ואילו אח"כ כתב הרמב"ם 'והלך ישר כמו שעשהו האלקים', הרי שזוהי הישרות לעשות כן ולזה עשהו האלקים. והביאור בזה הוא, כי כאשר נדבה רוחו אותו ללכת בזו הדרך ולהיות מובדל מדרכים אחרות הרי שהגיע באמת לדרך הישרה שלכך עשהו האלקים. שאמנם כל הדרכים האחרות הם דרכים בהנהגת האדם, שבאמת יכול ללכת בדרכים אחרות ולעסוק לצורך פרנסתו עם לימוד התורה. אך האדם שבחר להיבדל מזה ולעמוד בפני ה' לשרתו ולעובדו, הוא ההולך בדרך אשר בה חפץ אלקיו וזו היא התכלית והישר בעיני אלקיו.

בליל ערש"ק יתרו הגיע הבשורה הקשה בסילוקו של מרן ר"י בית מתתיהו הגאון רבי ברוך ויסבקר זצוק"ל, ועי"פ הוראת רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א יצאו רבבות בני הישיבות ואברכי הכוללים לחלוק כבוד לתורה, מאן דמתני לית ליה שיעורא, דהרביץ תורה לאלפים עשרות בשנים.

העמיד ישיבה בבית הגדול והקדוש תל תלפיות ממנו יצאה תורה והוראה לישראל, בית רשכבה"ג מרנא ורבנא החזון איש זיע"א, ובבנין ישיבת "בית יוסף" בו הרביץ תורה ויראה רשכבה"ג מרנא ורבנא הקהילות יעקב זיע"א.

לפני כמה שנים בעקבות גידול של בני הישיבה, הוצע לרבי ברוך הקצאה וסיוע לבניית ישיבה בקצה העיר, רבי ברוך עלה להתייעצות עם רשכבה"ג מרן רבינו זצוק"ל לשמוע דעת תורה האם לקבל ההצעה, רבינו הכריע ואמר כי ישאר ולא יעזוב בית הגדול בית החזון איש, וב"ה זכה רבי ברוך בתקופה האחרונה לחנוכת הבית הגדול, להעמיד מקום התורה במקום המסוגל בית החזון איש, וכשנחלה רבי ברוך זצ"ל הציע רבינו כי יתחזקו לרפואתו בלימוד בספר חזון איש.

וכעת כי נסתלק האור, נתחזק בדבריהם הם זכרונם, הספד שנשא לאחר פטירת רבינו בהיכל ישיבתו "מאור יצחק", הדברים באדיבות ספר ההספדים "אריד בשיח"י".

הובדל לעבוד את ה'

כאשר משה רבינו אמר למרגלים מה לבדוק בארץ, הזכיר בדבריו 'היש בה עץ אם אין' [במדבר י"ג כ']. ודורשים חז"ל מהו הברור אם יש בה עץ, וכי יעלה על הדעת שאין עצים בשום מקום בארץ. וביאר רש"י שנתכוין לברר האם יש שם אדם כשר שיגן עליהם כעץ זה העושה צל.

העץ שעושה צל אינו עושה שום דבר מיוחד בשביל האחרים, אלא הוא גדל וגדל, וככל שגדל יותר, גדל גם המקום המוצל. ובה העץ עוזר לאנשים להינפש ולהחיות עצמם מתחת לצל. וזהו שאמר משה רבינו למרגלים, לבדוק האם בארץ כנען יש איש כשר שיוכל להגן עליהם. איש מורם מעם אשר מלא במעשים טובים שיהיו למגן לכל החוסים בצילו.

זוכרים אנו מימי מלחמת המפרץ שנפלו פצצות כאן בסביבתנו וממש כיתרו את העיר בני ברק, ומרן זצ"ל אמר שבעיר בני ברק לא יפלו פצצות. יש שראו בזה דבר הדומה לדברי נבואה. אבל יש להוסיף לזה שדבר זה נעשה על סמך 'היש בה עץ', על סמך שהיה בינינו מרן זצ"ל שהוא היה העץ הגדול שהיו לו ענפים מרובים שסוככו בעדנו עם צילם המרובה וכולנו חסינו בצילו.

מנערותו היה גדל בתורה, היה חי עם התורה, ועוסק בה. כל מציאותו וסביבתו היתה בתורה. בשביל להכיר דרגה זו נביא קצת מושגים מה נדרש מאיתנו לעסק התורה.

היתה לי הזכות לגור לפני כחמישים ושבע שנים בקרבת מקום למרן זצ"ל. הוא היה אז אברך צעיר, אז עוד לא סופרו עליו כל סיפורי הניסים שהיום כבר מפורסמים עליו. אולם כבר אז היה ניכר באותו אברך שכל כולו תורה. **שום דבר אחר לא היה לו בעולמו מלבד התורה. כל היום, כל הזמן, היתה ישותו בתורה. זהו ה'להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו'.**

הרמב"ם הוסיף, לעמוד לפני ה' לשרתו ו'לעבדו'. והנה בספר המצוות [מצוה ה'] מבאר הרמב"ם שמצוות 'עבודה' היא לעבוד את ה' בתורה ובתפילה. אמנם הרמב"ן שם חולק וסובר שתפילה אינה עבודה שחיובה מדאי, אלא חיובה מדרבנן, אבל על תורה אינו חולק. שכן לימוד תורה אינו מצוה גרידא אלא יש בזה גם מצוות 'עבודה' שבזה שלומד הרי הוא עובד את ה'.

וכך היה מרן זצ"ל כל היום בכל הגיגיו ובכל מהלכיו ודרכיו הכל היה רק סביב זה לעבוד את ה', בעבודה של עסק לימוד התורה. לחזור ולסיים שוב ושוב את התורה. לחזור ולשנן את הש"ס ואת התוספתא ועוד ועוד. זה היה אותו אברך שהכרתי אז, שלא ראינו אצלו שום דבר חוץ מלמוד וללמוד. וכך גדל ונתעלה והפך להיות 'מובדל' בעבודה זו. וזהו שכתב הרמב"ם שבזה יגיע לישרות של האדם שלכך עשהו אלקים.

ממשיך הרמב"ם ואומר 'פרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם'. היינו אותם החשבונות שהם בסיבת בני אדם, שבני האדם שלא הבינם מדעם להיבדל ולעבוד את ה', הם שהביאו את החשבונות הרבים האלו, והוא פרקם מעל צוארו ונבדל מכל החשבונות הללו. על זה המשיך הרמב"ם 'הרי זה נתקדש קודש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים וללויים'. הקב"ה מבטיח שיספק לו כל צורכו כיון שקידש עצמו ונבדל משאר בני"א לעבוד את ה' ולשרתו.

אחד מרבני הישיבה שלח למרן זצ"ל שברמב"ם הנזכר איתא 'כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו'. משמע שזה כולל גם גוי. והשיב לו מרן זצ"ל שאין הכי נמי. וציין לגמ' בב"ק לח. שאיתא שם 'והתניא ר"מ אומר מנין שאפי' נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול, ת"ל אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' [ובראשונים ביארו דהיינו שעוסק בשבע מצוות בני נח, שהרי אסור לנכרי ללמוד תורה וחייב מיתה [סנהדרין נט.], אך בשבע המצוות לא רק שנצטוו לעשות, אלא גם יכול לעסוק בהם]. ובאהרן הכהן נאמר 'ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים' [דברי הימים א כג, יג].

כוונת מרן זצ"ל שאמנם כן, גם נכרי יכול להיות קודש קדשים ככהן גדול כמבואר בגמרא, ומכאן מקור דברי הרמב"ם, שכל איש ואיש מבאי העולם אשר נדבה רוחו אותו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו, שהרי הוא קודש קדשים.

אמנם מדברים אנו בדרגה של כה"ג שנתקדש קודש קדשים, שלדרגה זו יכול להגיע כל איש ואיש שעוסק בתורה, אבל בישראל שייכת דרגה למעלה מזה.

וכמו שכתב הרמב"ם [תלמוד תורה פי"ג ה"א] וז"ל, 'בשלשה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות. כתר כהונה זכה בו אהרן וכו', כתר מלכות זכה בו דוד וכו'. כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, שנאמר [דברים לג, ד] 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב', כל מי שירצה יבוא ויטול. שמא תאמר שאותן הכתרים גדולים מכתר תורה, הרי הוא אומר בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק בי שרים ישורו. הא למדת שכתר תורה גדול משניהם'.

הרי מבואר שלישראל יש את האפשרות לקבל כתר, להיות מוכתר בכתרה של תורה. שהכתר הזה גדול הוא מכתר מלכות ומכתר כהונה, והיינו יותר מכהן גדול שעומד ומשרת לפני ולפנים. הרמב"ם אומר בהמשך דבריו [שם ה"ו] וז"ל, 'מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי לה ולהיות מוכתר בכתרה של תורה', כאן לא אמר הרמב"ם 'מי שנדבה רוחו' [כמו שאמר בכל איש ואיש מכל באי העולם] אלא 'מי שנשאו לבו', כאן לא מספיקה נדבת הלב, כאן צריך להינשא, להיות מורם מן האדמה, 'לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחד. כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמלי'. המעלה של פת במלח תאכל היא, שאין לו שום איזה עסק או דבר המושך אותו וממלא איזה מקום אצלו, חוץ מאשר התורה.

זה מה שראינו אצל מרן זצ"ל. כל ישותו ומציאותו היתה בעסק התורה, ומלבד זה לא היה לו שום דבר בעולמו, זה מה שהדריך אותו, זה מה שמשך אותו, ובהו כל כולו היה חי. הוא זכה לכתר התורה.

כתרה של תורה שזוכה לו 'מי שנשאו לבו' - שהלב שלו הגביה אותו - שנעשה גבוה והוגבה מעל האדמה ונהפך למציאות של אדמה לעליון, זה מה שהיה רבינו זצ"ל. חי איתנו, נראה לכאורה כמונו, אבל הוא היה מוכתר בכתרה של תורה העולה על כתר מלכות וכהונה, זהו כתר של תורה שעומד מעל הכל.

היו למרן הנהגות מופלאות שלא שמענו כמותם גם בגדולי עולם בדורות קודמים. נדבר על אחת מהן. היו מספר פעמים שבא אל מרן זצ"ל אדם לקבל עצה, כעבור זמן קצר התחדש לשואל פרט מסוים והוא נכנס שנית לרבינו להמשיך את ההתייעצות, מרן לא זכר כלל מהעניין והיה צריך לדבר מהתחלה. השכחה היתה לפלא, כיון שמרן נכנס לעובי הקורה של העניין, ונראה מוזר שכעבור מספר שעות לא רב הוא שכח את הענין.

אחד מהמקורבים הגדולים למרן באר את פשרו של הדבר. מרן זצ"ל היה מבקש ומתפלל לה' יתברך שהוא יוציא מזכרונו כל דברי החול שהיו בזכרונו, מרן ביקש שיהיו בראשו רק דברי תורה. הקב"ה מילא את מבוקשו, משום כך היה לרבינו זכרון נפלא לדברי תורה, ואילו דברי חול הוא לא זכר כלל. הנהגה זאת, לבקש מהקב"ה שהוא לא יזכור דברים שאינם דברי תורה, זוהי הנהגה נעלה ומיוחדת, זו הנהגה של מי שנשאו לבו להיות עוסק בכל כחו בעסק התורה.

כאשר אנו באים להספיד, אנחנו רוצים קודם כל קצת להכיר, אבל התכלית הגדולה יותר היא ללמוד מן הדרכים והמעשים. אמנם כשאנו מדברים על כתר תורה, על היבדלות מוחלטת אף ממי שעוסק זמן מועט בפרנסה ובאותו הזמן הגיגיו בתורה. כשאנו רוצים להיבדל מזה, ולא רק להיבדל, אלא כמו שראינו ברמב"ם 'נשאו לבו', להיות נישא ומוגבה מזה. אזי אם אנו מסתכלים על מי שכבר נמצא במדרגה גבוהה זו, קשה לנו להבין איך להגיע לזה.

אלא המוטל עלינו להתבונן על תחילת הדרך, לקחת משהו של התקדמות בעסק התורה. לתת מהצרכים שלנו בשביל עסק התורה, ואפי' מהצרכים שלכאוף נצרכים להם, ויתכן שמן הדין הם דוחים לימוד תורה, אפשר למעט מהם קצת, ולאחר תקופה עוד קצת, ולדעת שאפשר להגיע לכתרה של תורה, כמו שהגיע מרן זצ"ל בדור שלנו, להיות כל כולו עוסק בתורה והוגה בה שכל מציאותו בזה.

נחזק עצמנו בדברים אלו ובעז"ה נעלה בדרך הישרה אשר עשה אותנו האלוקים.

לרפואת הגאון המקובל רבי יעקב בן גלדיס בתוך הלל שליט"א ראש ישיבת אהבת שלום, שזקוק לרחמי שמיים מרובים.